

0. Innledning

Når olje først er kommet på vannet/sjøen, er faren relativt stor for at sårbare områder og forekomster rammes. Disse retningslinjene omhandler prioritering av tiltak i sårbare områder mht. natur, vern og friluftsliv. Hensikten er å rettlegge til en riktig prioritering av tiltakene. Mange hensyn skal vurderes som naturvern, vilt, fisk, friluftsliv. I sjøen må dette samordnes og vurderes i sammenheng med evt. akvakultur og fiskeriinteresser for øvrig.

1. Situasjonkartlegging

Når melding om akutt forurensing kommer, er det viktig først å skaffe seg oversikt over allerede oppstått skade og sårbare områder/forekomster som trues av å bli skadd. Kystverkets database Kystinfo er det viktigste verktøyet for å få oversikt. Man kan få både oversikt over sårbare områder og registrere eventuelle påslag. Fylkesmannens kartløsninger kan brukes som supplement ved behov, f.eks. inne i Drammensfjorden. Sårbare områder som trues må befares og registrering må igangsettes.

Handling: (AKL ansvar)

Miljørådgiver skal:

- Vurdere meldingen om oljesølet (mengde, posisjon, drift) i forhold til MOB-kartets oversikt over spesielt sårbare områder.
- Bidra til å planlegge innsats i form av befarings og registrering i områder som trues og gi råd til aksjonsstaben for befarings og evt. registrering.
- Delta på befarings og registrering etter at det er avklart med aksjonsledelsen. Det må brukes mannskap med nødvendig kunnskap.
- Rapportere til AKL om observasjoner og situasjon om sølet ved befarings.
- Avslutte og oppsummere befarings og registreringsarbeid.

2. Beskyttelse av sårbare områder og forekomster

Når situasjonkartlegging er gjennomført må beskyttelse av sårbare områder og forekomster ved aktuelle tiltak planlegges og igangsettes.

MOB-kart for sjø og land skal brukes ved prioritering. Ved usikkerhet om prioritering skal retningslinjene i veilederne for MOB følges. Ikke-erstattbare ressurser skal prioriteres foran de som kan erstattes.

Handling:

Miljøvernådgiver skal:

- På bakgrunn av rapport fra befarings, kartverk og registreringer foreslå hvilke områder som skal være prioritert i å beskytte.
- Sørge for rådgivning under gjennomføring
- Vurdere og foreslå tiltak ovenfor oljeskadd fugl og dyr og gi råd.
- Foreslå avslutting av tiltak når effekten av tiltakene vurderes å være liten eller opphørt

Virkning av tiltak:

Virkingen av aktuelle tiltak for å beskytte sårbare områder/forekomster mot akutt forurensing er ofte svært begrenset. Tiltakene bør derfor først tilrådes når det er rimelig å forvente en klar positiv beskyttelseeffekt på det sårbare området. Aksjonsledelsen har ansvaret for evt. igangsetting av tiltak.

3. Aktuell tiltak

Nedenfor er nevnt tiltak som kan være aktuelle å benytte. Tiltakene kan gis egen omtale og er omhandlet i egen litteratur .

- Skjerming mot forurensingen og fjerning av forurensingen
- Bortskremming av fugl
- Tiltak ovenfor oljeskadd sjøfugl og dyr
- Avliving

4. Kartlegging av skadeomfang

Dersom skade er skjedd, er det viktig å få kartlagt skadeomfanget så konkret som mulig både av hensyn til opprensning i tilsølte områder, skadedokumentasjon (erstatningskrav m.v.) og miljøforvaltningstiltak.

Miljørådgiver skal:

- På bakgrunn av situasjonsvurderingen planlegge kartlegging av skadeomfang i de sårbare områder og forekomster. Alle rapporter om skadet fugl skal registreres.
- Råde til at det igangsettes innsamling av oljeskadet fugl for prøvetaking.
- Råde til(AKL) at kartleggingsarbeid iverksettes etter plan
- Avslutte prøvetaking av skadet fugl og kartleggingen av skadeomfanget.

Skadekartlegging:

Tilsøling i/av følgende sårbare områder/forekomster må kartlegges:

- Sjøfuglart, kjønn, mengde og område
- Evt. dyr med kjønn, omfang og sted
- Strandområde av viktighet for fugl og dyr
- Strandområde av botanisk verdi
- Bunnområder/grunntvannsområder av verdi for oppvekst av fisk
- Strandområde av betydning for friluftsliv/rekreasjon.

Registrering og oppsamling foretas av mannskap som organiseres av miljøvernrådgiver, viltnemnda i kommunen og lokale ornitologer (beredskapsgruppe).

Prøvetaking av oljeskadet fugl/dyr:

Det må tas prøver av innsamlet fugl for å kunne analysere det reelle skadeomfang. Avliving og prøvetaking av sjøfugl må bare skje i samråd med Kystverket og Miljødirektoratet. Prøvetaking av oljeskadet sjøpattedyr må bare foretas etter nærmere instruks fra DN (oter, mink) eller Havforskningsinstituttet (sel, hval)

5. Oppsamling av olje på strand og land

Miljøvernrådgiver skal gi forslag til prioritering av oppsamling i forhold til sårbare områder for naturvern, vilt og friluftsliv.

All olje som driver i land i områder hvor det kan være trussel for naturen, vilt og friluftsliv bør behandles.

6. Sjekkliste for å sikre iverksettelse av riktige tiltak

Sjekklisten skal være en hjelp for å sikre at ikke tiltak mot forurensning ødelegger mer enn selve forurensningen. Tiltak i sårbare områder må kvalitetssikres med miljømyndighetene (FM miljøvernnavd eller KYV).

Førsteprioritet er alltid å hindre at forurensning når de mest sårbare områdene. Noen ganger kan det bety å lede forurensning til mindre sårbare områder.

Nedenfor er en liste over spørsmål man bør ha svar på før sanering starter:

1. **Har området en MOB-klassifisering?**
 - a. Nei. Dobbeltsjekk at det er riktig, og rydd opp så mye som nødvendig med valgfri metode.
 - b. Ja. Gå gjennom resten av lista.
2. **Hvorfor har området en MOB-klassifisering?**
 - a. Verneområde – hvorfor vern?
 - b. Sårbare dyrearter?
 - c. Sårbare planter?
 - d. Bløtbunn i vann eller våtmarksområde?
 - e. Sårbar fjellgrunn (mykt fjell, fossiler e.l.)?
 - f. Sårbare kulturminner
 - g. Sårbare befolkningsrelaterte områder (bebyggelse, friluftsområde, drikkevann)
3. **Er området like sårbart hele året? Hvordan er sårbarheten nå og framover?**
4. **Hvordan virker den aktuelle forurensningen på stedets sårbare ressurs?**
5. **På hvilken måte kan sanering skade området?**
 - a. Kan mangel på tiltak gi spredning eller forverring av forurensning?
 - b. Vil naturen klare seg best med eller uten vår hjelp?
 - c. Vurder om den foretrukne saneringsmetoden kan skade det sårbare ved området.
 - d. Ta kontakt med Miljødirektoratet først hvis det er aktuelt med tiltak for fugl.

Noen saneringsmetoder for olje og mulige bivirkninger:

- Grovrensing. Oppsamling av frittflytende olje: Stort sett mindre skadelig enn å la det ligge. Vær obs på at ferdsel nær hekkende fugler som ikke er direkte rammet kan være skadelig. Viktig at ikke saneringen gir noen spredning.
- Grovrensing: Fjerning av vegetasjon som er oljeinfisert. La røttene stå igjen ! Mye tråkk kan skade noen typer vegetasjon, også røtter.
- Høytrykkspyling og steaming: Er bare aktuelt på bart fjell. Mykt fjell og sårbare alge- lav- og mosearter kan skades.
- Utskiftning av masse: Metoden er mest aktuell for områder som lar seg grave lett i, dvs sand, silt, torv og annen våtmark. Disse områdene er ofte svært sårbare, og masseutskiftning kan ødelegge det verdifulle ved området.
- Kjemikalier (strandrensemidler, dispergeringsmidler): Er ofte skadelig for sårbare arter, og kan gi økt spredning av forurensning ved feil bruk. Skal derfor KUN brukes med særlig tillatelse. (Tenk deg en såpevasket meitemark..)